

ритетності федерального права над правом земель (ст.70). Аналізуючи статистичні дані, можна побачити, що кількість законопроектів, внесених Бундесратом протягом 1949–1987 рр. була досить невеликою: лише 5,8% до загальної кількості законопроектів, у той час як 60,5% законопроектів було внесено Федеральним урядом, 33,7% – Бундестагом [11]. Але протягом 1972–1976 рр. Комітет з конфліктів (посередницький комітет) за ініціативою Бундесрату було скликано у 96 випадках, у період з 1976 по 1980 рік – у 69 випадках, а тепер спостерігається тенденція до все частішого застосування даної процедури [12]. Вказане свідчить про поступову втрату Бундесратом значення як законодавчого органу з одночасним підвищенням його значення як противаги Бундестагу та Федеральному уряду у системі розподілу влади.

Отже, особливий правовий статус Бундесрату дозволяє зробити висновок, що в системі держаного устрою ФРН він поступово позбувається ознак другої палати парламенту та виступає як федеральний конституційний орган, через який землі здійснюють свій вплив на законодавство та управління державою на рівні Федерації та Європейського Союзу.

Список літератури: 1. Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. К., 1993. 2. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики. Чернівці, 1998. 3. Ziller, Gerhard. Der Bundesrat. Bonn, 1970. 4. Урьас Ю.П. Механизм государственной власти ФРГ: Дис. ... д-ра юрид. наук. М., 1982. 5. Страхов М.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Підручник. Х., 1999. 6. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. К., 2001. 7. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. В 4-х т. Т.3. /Отв. Ред. Б.А.Страшун. М., 1997. 8. Schmidt-Bleibtreu B., Klein F. Kommentar zum Grundgesetz für die BRD. Gslcnfdj. Lkz nftj. 9. BVGE, 37, 363. 10. Рудольф В. Проблемы федерализма в Федеративной Республике Германии // Современный немецкий конституционализм. М., 2000. 11. Peter Schindler, «Deutscher Bundestag 1949-1987: Parlaments-und Wahlstatistik», in ZParl. Vol. 18. 1987. 12. <http://www.germany.kiew.ua.politics.htm>.

Надійшла до редколегії 06.04.04

Н.О. Бондаренко

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ (НА ОСНОВІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Небагатьом в історії людства кримінально-правовим інститутам удалося здійснити такий швидкий прогрес, як це зроблено з інститутом економічної злочинності. Менш ніж за сто років цей інститут зазнав значних змін, став одним із центральних кримінологічних понять (перш за все, у західній кримінології). На жаль, що стосується кримінально-правового поняття «економічна злочинність», то його не існує й досі.

Становлення ринкової економіки в Україні супроводжується руйнуванням старого господарського механізму, розривом економічних зв'язків, спадом виробництва, прискоренням інфляції, розпадом фінансової системи. У багатьох випадках ці процеси є наслідком надцентралізованої монополізованої, мілітаризованої економіки, що мала вкрай неефективну

систему управління. Одним із найвагоміших чинників руйнації національної економіки, суспільних відносин є бурхливий розвиток економічної злочинності в Україні.

Особливість боротьби з економічною злочинністю в Україні, драматизм її нинішнього стану полягає в різкій невідповідності вкрай швидкого розвитку, ускладнення вдосконалення структур економічної злочинності, з одного боку, і навпаки, повільному зростанні засобів протидії – з іншого. Не в останню чергу це викликано відсутністю необхідних досліджень економічної злочинності в Україні, дефіцитом кваліфікованих кадрів співробітників правоохоронних органів. Це породжує такий стан справ, коли правоохоронну політику взагалі та політику боротьби з економічною злочинністю зокрема значною мірою визначають ірраціональні рішення, що позбавляють цю боротьбу всяких шансів на успіх: політичні амбіції, азарт, хаотична поведінка великих мітингових натовпів, самолюбство великих чи малих лідерів, їх завжди велике бажання «осідлати» правоохоронні органи, систему МВС. Тому вивчення сутності економічної злочинності, особливості її розвитку в Україні і розробка засобів протидії їй є головним завданням не тільки для підвищення безпосередньо професіоналізму співробітників, органів внутрішніх справ, але й основою для формування та реалізації ефективних державних програм боротьби з економічною злочинністю. Внаслідок саме цих обставин виняткове значення вивченню економічної злочинності приділяє Державна програма боротьби зі злочинністю.

Аналізуючи Кримінальний кодекс та виходячи з загальних положень криміналістичної класифікації злочинів, досліджень оперативної, судово-слідчої практики, можна виділити п'ять груп злочинів, що мають місце у сфері економічної діяльності. Найбільш ураженими організованою злочинністю є такі **сфери**: фінансової діяльності; відносин власності; господарської діяльності; службової діяльності; використання електронно-обчислювальних машин, систем і комп'ютерних мереж.

Отже, криміналістичну класифікацію економічних злочинів варто розглядати як систему їхніх груп, підгруп, видів і сукупності видів окремих злочинів, що передбачені відповідними нормами нового Кримінального кодексу України.

До *першої групи* віднесемо злочини, чинені, у сфері відносин власності. У зазначеній групі ми виділяємо майнові злочини: крадіжки (державного або колективного майна ст. 185 КК); присвоєння, розтрата майна (державне або колективного) або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); економічне шахрайство (ст. 190 ЮС); розкрадання шляхом демонтажу або іншим способом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їхніх устаткувань (ст. 188 КК).

Друга група охоплює злочини, чинені у сфері фінансової діяльності, їх можна підрозділити на сім підгруп: *перша* включає злочинні зазіхання в сфері зовнішньоекономічної діяльності. Це економічна контрабанда (ст. 201 КК); легалізація (відмивання) коштів або іншого майна, придбаного злочинним шляхом за межами України (ст. 209 КК). *До другої підгрупи* ми відносимо

злочинні діяння в сфері функціонування і розвитку цінних паперів, фондового ринку: виготовлення, збереження, придбання,

перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей або державних цінних паперів або квитків державної лотереї (ст. 199 КК); виготовлення, збут або використання підроблених недержавних цінних паперів (ст. 224 КК). До *третьої підгрупи* варто відносити злочинні зазіхання у сфері банківсько-фінансової діяльності. Зокрема, фінансове шахрайство (ст. 190 КК); шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК), порушення порядку заняття банківською діяльністю (ст. 202 КК); незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками й іншими коштами доступу до банківських рахунків, устаткуванням для їхнього виготовлення (ст.200 КК), комп'ютерне шахрайство (ст. ст. 190, 362 КК), присвоєння коштів шляхом підробки пластикових платіжних документів (ст. ст. 191, 362 КК). *Четверта підгрупа* охоплює економічні злочини, чинені в сфері обігу валютних коштів: ухилення від повернення виторгу в Іноземній валюті (ст.207 КК); незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (ст. 208 ЮС). *П'ята підгрупа* – це податкові злочини – ухилення від сплати податку та інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК). *шоста підгрупа* включає легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, отриманого злочинним шляхом (ст. 209 КК). *Сьома підгрупа* охоплює злочини в бюджетно-кредитній сфері: присвоєння, розтрата бюджетних, кредитних коштів або заволодіння ними шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК); порушення законодавства про бюджетну систему (ст. 210 КК); фінансове шахрайство з бюджетними кредитними коштами (ст. 190 КК). *Третя група* – це злочини в сфері господарської діяльності. У ній варто виділити чотири підгрупи. *Перша підгрупа* включає злочини в сфері виробництва: порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст. 202 КК); фіктивне банкрутство (ст. 218 КК); випуск недоброякісної продукції і реалізація її з порушенням правил і порядку заняття господарською діяльністю (ст. ст. 227, 202 КК). До *другої підгрупи* відносимо злочини, зв'язані з використанням незаконного (тіньового) виробництва: незаконний випуск, збереження, збут або транспортування з метою збуту тіньових підакцизних товарів (ст. 204 КК); незаконне виготовлення, підробка, використання або збут незаконно виготовлених, придбаних або підроблених марок акцизного збору або контрольних марок (ст. 216 КК). У *третьої підгрупи* ми відносимо злочини, чинені у сфері приватизації. У їх числі: незаконна приватизація державного, комунального майна (ст.233 КК); незаконні дії щодо приватизаційних паперів (ст.234 КК). До четвертої підгрупи варто відносити злочини, чинені у сфері підприємницьких відносин: змова про зміну або фіксування цін або примус до їх зміни або фіксування (ст.228 КК); протидія законній підприємницькій діяльності (ст.206 КК); порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст. 202 КК).

Четверта група – це злочини у сфері службової діяльності, вчинені організованими групами корумпованих службових осіб, тобто організованими групами «білокомірцевих» злочинців. У зазначеній групі можна виділи-

ти чотири підгрупи корумпованих злочинів. До першої підгрупи варто відносити злочини у сфері відносин власності, чинені організованими групами корумпованих службових осіб. Зокрема, це зловживання владою або службовим становищем, службові підробки, одержання хабарів з метою присвоєння, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст.ст. 364, 366, 368, 191 КК). До другої підгрупи ми відносимо злочини в сфері підприємництва, чинені організованими групами корумпованих службових осіб. Це – зловживання владою або службовими повноваженнями, службові підробки, одержання хабарів за приховування: а) порушення порядку заняття господарською і банківською діяльністю (ст. ст. 364, 202 КК; ст.ст. 366, 202 КК; 368, 202 КК);

б) фіктивного підприємництва (ст.ст. 364, 205 КК; ст. ст. 366, 205 КК; 368, 205 КК); в) незаконного виготовлення, збереження, збуту піддакцизних товарів тіньового виробництва (ст. ст. 364, 204 КК; ст. ст. 366, 204 КК; 368, 204 КК); г) фіктивного банкрутства (ст.ст. 364, 218 КК; ст. ст. 366, 218 КК; 368, 218 КК) і доведення до банкрутства (ст.ст. 364, 219 КК; 368, 219 КК). У третій підгрупі можна виділити злочини, чинені організованими групами корумпованих службових осіб у сфері фінансової діяльності. Це – зловживання владою або службовим становищем, службові підробки, одержання хабарів за сприяння (або прикриття): здійсненню незаконних дій з

документами на переказ платіжними картами, іншими засобами доступу до банківських рахунків, устаткуванням для їхнього виготовлення (ст.ст. 364, 366, 368, 200 КК); відхиленню від повернення виторгу в іноземній валюті (ст.ст. 364, 366, 368, 207 КК); незаконному відкриттю або використанню за межами України валютних рахунків (ст. ст. 364, 366, 368, 208 КК); легалізації (відмиванню) коштів і іншого майна, придбаного злочинним шляхом (ст. ст. 364, 366, 368, 209 КК); ухилянню від сплати податків, зборів, інших, обов'язкових платежів (ст.ст. 364, 366, 368, 212 КК); здійсненню фінансового шахрайства (ст.ст. 364, 366, 368, 222 КК); незаконному одержанню, присвоєнню, розтраті бюджетних, кредитних коштів (ст.ст. 364, 368, 205 КК); незаконному виданню нормативно-правових або розпорядничьких актів, що змінюють доходи і витрати бюджету у супереччя установленому законом порядку (ст.ст. 364, 368, 211 КК). Четверта підгрупа включає злочини в сфері приватизації, чинені організованими групами корумпованих службових осіб: зловживання владою або службовими повноваженнями, одержання хабарів при проведенні незаконної приватизації державного, комунального майна (ст. ст. 364, 368, 233 КК); зловживання владою, службовими повноваженнями, службові підробки при здійсненні незаконних дій із приватизаційними паперами (ст. ст. 364, 366, 234 КК).

П'ята група – це злочини в сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем, комп'ютерних мереж, чинені ОЗО, тобто «електронний бізнес». У цій групі ми виділяємо дві підгрупи. Перша підгрупа включає корисливі злочини, чинені ОПО з використанням автоматизованих систем: крадіжки інформації (ст. 362 КК); крадіжки машинного часу (ст. ст. 190, 362 КК); розкрадання коштів, майна (ст.ст. 191, 361 КК); друга підгрупа – комп'ютерне шахрайство (ст. ст. 190, 362 КК).

В основу класифікації зазначених злочинів у сфері економічної діяльності нами були покладені кримінально-правові і криміналістичні критерії. До останніх відносяться: характеристика способів, технологій економічних злочинів, предмета злочинного зазіхання; обстановки, сфери економічних відносин; використання форм підприємницької діяльності, лжепідприємства, тіньового виробництва як у державному, так і недержавному секторі економіки та інші.

Криміналістична класифікація злочинів повинна базуватися на такого роду критеріях, якими досягалося б ефективне застосування засобів, методів і прийомів криміналістики при розслідуванні окремих видів злочинів.

Надійшла до редколегії 16.04.04